

Төвкнүн бәәдж, байртагъар джиргъхин төлә

Советск Союз бийнъ ганцарн эврәннъ халхасн атомн болн водородн селм сөрлгъиг уурулхин туск шиидвр батлдж авсиг — нарт делкән хуvin туст йилгъән гидг чинртә төр гидж альд болв чигн тоолджацхана. Атомн дәәнә аамшгәс гетлгдсн „күмн-әмтнә иргч кишгтә джиргълин турун зәнъглгъч“ гидж эн шиидвриг Китлин „Женьминьжибао“ газет нерәдджәнә. Советск Союзин шин седвәр ик гидг тууджлгч чинртә. Нарт делкән бәәдлгиг ундсәрнъ ясрулхин туст сул цагт СССР болн социалистическ наадк государствсин кесн кесг кучлгънә әмтин ахлгч гиснъ эн боллжана — гидж румынск „Скынтейя“ газет бичджәнә.

Олн келн-әмтн төвкнүн, аамшг уга бәәхин туст, СССР-н Деед Советин токтавр шин, ик гидг килмдж болдж гарчакхиг кесг зун сай улс узджәцхәнә. Туургсн орн-нутг бийиннъ седвәрәрганцарн эврәннъ халхасн, бийдән бәәсн зер-зевән цааранднъ ясрулшгогъар седсн улгүр тууджд урднъ кезәд чигн уга билә, — гидж итальянск „Унита“ газет бичджәнә. „Ицгтә“, күчтә социалистическ государств — Советск Союзд тиим йовдл кегдснъ — бийиннъ сә хәәлгънъ цуг күмн-әмтн джиргълин сә хәәлгънлә негдджәх систем — ганцхн социалистическ систем болдж гарчакхиг нарт делкәд узулджәнә — гидж газет заадж бичджәнә.

Советск шиидвриг унн седкләрн таасдж йбрәхләрн, олн-әмтн бас ядери селмтә США Англъ хойр Советск Союзин сән седклин улгүриг дурацхатха гидж некджәнә. „Орн-нутгуд цугъар ядери сөрлгъ кедгән уурулхин туск неквр нарт делкәгъәс мел цугъарагъәснъ гарчана“, — гидж японск „Сякай симбун“ газет бичджәнә.

Болв эн неквриг американск болн английск гардгч улс учртан авхар седджәхш. Терунәс даву, тедн болхла нам, мана орн-нутгин кегч төвкнүн бәәхдән дурта ишкдлд му нер бгх аргъ хәәлләд, советск шиидврин утх-ундсиг болн күслиг зорц хаджилгъәд бәәцхәнә. Тиим бәәдлтә угмүд США-н президент Эйзенхауэр болн государственн сегләтр Даллес келцхәв.

Советск Союзин шиидвриг „кергтә юмнд тоолдж болшго“ гихәр седдж, эн „зугл пропагандистск“ уулдвр гих бәәдлтәгъәр ки хоосн угәрн давтсн, ядери селмәр агслгъиг цааранднъ кехәр седдг улсин угмүд әмтнд зог болхнъ ил медгдлжәнә. Энунәс иштә, пуг унн седклтә улсин тәвджәх сурврнъ ним: ядери селм сөрлгъиг уурулдж, США Англъ хойр ним „пропаганд“ юнъгад әс кедв? Советск Союз ядери селм сөрлгъиг уурулгъа чинриг багърулхар седдж үлджрхләрн, баячудин пропагандистир, ним селм сөрлгъиг СССР США-дорхнъ икәр кев гих бәәдлтәгъәр хәйкрлднә. Будапештд болсн митингд уг келхләрн ұр Н. С. Хрущев энунә тускар иигдж келв: „Кесн сөрлгънә то авхар бәәдмн болхла, энунә туст Советиннъ Штатсин кесн тоод кургчкәд, тегәд оч бидн сөрлгъ келгъиг уурулх зөвтә, биләвдн. Теручрар, сөрлгъ келгънә то заадж келсн улс, олн-әмтнә тоолвриг мекләд, олн-әмтиг төбрүләд, тегәд тиигдж, сөрлгъиг цааранднъ кегъәд, термоядери селмән улм бсгәд, зер-зевәр агслгъән улм икдүлхәр седджәхнъ тер болджана“.

Сөрлгъ келгъиг уурулгъиг нарт делкә шүүджд хәлгъиг салврүлхин төлә СССР эврәннъ халхасн сөрлгъ келгъиг ганцарн уурулв гих бәәдлтәгъәр западн атомщикүдин келдг угнъ ичр уга, андн худл болджана. Әмтнд медүллго негчигн атомн хагърлгъ кедж болшгонъ сәәнәр медгддг биший. Энунә тускар ученскесг дакдж герчлгъ келә, США-н президент Эйзенхауэр чигн энуг чик гидж итклә. США-г болн Англиг залгч улс ядери селм сөрлгъиг цааранднъ кехәр седджәхнъ цуг нарт делкән нуұрт илдкгддж медүлгдв. Советск седвәрин бмвәс запад зугл эврәннъ „улүвдн“ гих саната итклән тенъцүлхәр седнә. Ядери селм сөрлгъән США уурулхар седджәхш, юнъгад гихлә, теднә дәәнә зуранъ кевтән ядери селм деер суурлүлдж кегдснн.

Советск шиидвр, атомн куулгч чидл кезәд чигн әмтнә джиргълд болн эрүл-мендд аамшг узүлдго боллгъиг күцхд олн-әмтнд нег мбслгч күчучраджана.